

**ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ Г.С. СКОВОРОДИ**

**УКРАЇНСЬКИЙ МОВНО-ЛІТЕРАТУРНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
ІМЕНІ Г.Ф. КВІТКИ-ОСНОВ'ЯНЕНКА**

ФІЛОЛОГІЯ ХХІ СТОЛІТТЯ

**Збірник наукових праць
студентства й наукової молоді**

Харків – 2020

УДК: 881 + 883 + 882 + 882 + 808
Ф 56

Затверджено редакційно-видавничою радою Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди
Протокол № 6 від 20. 10. 2020 року

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

Голобородько Костянтин Юрійович – доктор філологічних наук, професор, декан українського мовно-літературного факультету імені Г.Ф. Квітки-Основ'яненка;

Маленко Олена Олегівна – доктор філологічних наук, професор, завідувач кафедри українознавства та лінгводидактики;

Мельников Ростислав Володимирович – кандидат філологічних наук, доцент, завідувач кафедри української літератури та журналістики імені професора Леоніда Ушкалова;

Щербакова Наталія Володимирівна – кандидат філологічних наук, доцент, завідувач кафедри української мови;

Лебеденко Юлія Миколаївна – кандидат філологічних наук, доцент, координатор з наукової роботи українського мовно-літературного факультету імені Г.Ф. Квітки-Основ'яненка;

Сергієнко Катерина – голова студентського наукового товариства українського мовно-літературного факультету імені Г.Ф. Квітки-Основ'яненка.

Автори публікацій несуть відповідальність за достовірність фактичних даних, чіткість викладу тексту, цитування, а також мовно-стилістичний рівень написання матеріалів.

Філологія XXI століття : Збірник наукових праць студентства й наукової молоді [редкол.: К. Ю. Голобородько (голов. ред) та ін.]. – Харків: ХНПУ імені Г.С.Сковороди, 2020. – 72 с.

Вебер, 2007. Випуск 3 (80). С. 221–241. **2. Шевченко З.** Словник гендерних термінів. Черкаси: Видавець Чабаненко Ю., 2016.

Гашиуренко Вікторія Анатоліївна
Харків, ХНПУ імені Г.С. Сковороди
Наук. кер.: к. філол. н., доц. Н.В. Піддубна

БІБЛІЙНІСТЬ ЯК ОЗНАКА ЩОДЕННИКА ОЛЕСЯ ГОНЧАРА

Питання, що стосується взаємозв'язку Біблії й культури, впливу Біблії на розвиток національних мов і літератур, надзвичайно важливі. **Біблійність** – це вплив Біблії на українську мову [1: 18], яку, услід за В. Хлебдою, М. Скаб, також розуміємо широко.

Маємо на меті дослідити особливості мовного вираження біблійності в щоденнику видатного українського письменника Олеса Гончара.

Письменник був дуже релігійною людиною, що глибоко вірує в Господа. На формування його світогляду значний вплив здійснила Біблія. Записи О. Гончара рясніють лексемами-бібліїзмами, фразеологічними одиницями біблійного походження, афоризмами, цитатами з Біблії. У записі, здійсненому 28. 07. 1944 гвардії сержант Гончар зізнається: *«Я вірю в Бога. Бо тільки диявол, нечистий дух, міг так по-демонськи спотворити, знівечити коротке людське життя, наповнити його стражданнями, яких би вистачило для сотень поколінь роду людського»*, де натрапляємо на лексеми-бібліїзми або похідні від них *Бог, диявол, нечистий дух, по-демонськи*.

У щоденникових записах лексема-бібліїзм *віра* вживається з актуалізацією таких смислів, як 'людяність', 'простота', 'натхнення': *«Віра простіша за знання. Віра – людяніша»* (12. 04. 1968). Разом із тим, як зазначає О. Гончар, віра потребує жертвності, самопожертви: *«Віра й мистецтво вимагають від людини всіх сил душі; той, хто служить небесному, має пожертвувати багатьма речами земними»* (31. 07. 1984). Віра, як і мистецтво, – це чи не єдина можливість удосконалити людину: *«Вдосконалювати людину здатна лише віра. Та справжнє мистецтво»* (29. 08. 1985). По суті, О. Гончар омовлює віру як таку, що ототожнюється з моральністю і яка може порятувати людство від загибелі, порівн.: *«Мабуть, тільки віра, висока моральність – наука людяності – можуть прийти сучасному людству на допомогу»* (11. 10. 1988).

Чи не найчастіше в щоденнику вжито лексему-бібліїзм *Бог* у розумінні 'вища духовна сила, вершитель людських дол', що репрезентоване контекстами, які перегукуються з молитовними звертаннями до Всевишнього: *«Боже всесильний, всесвітній, дай нам просвітлення, пощади нас, грішних!»* (24. 09. 1991). У щоденнику письменник неодноразово звертався до Сина Божого і його матері з молитвами, зокрема просячи в неї очищення людства, порівн.: *«Мати Божа, прости ці грішні думки в день пречистого Різдва, поможи*

отямитись, торкнутись ясноти небесної і мені, і всім живущим <...>» (03. 06. 1990). О. Гончар звертається до Пречистої і з молитвами вдячності, підкреслюючи, що вона неодноразово підтримувала його в житті, а той рятувала від смерті, актуалізуючи смисли 'милість', 'захист', 'заступництво', 'допомога': «... **Визволила мене Божя Мати**. Тільки вона, вона зробила так, що я не потрапив на шахти в Бельгію або а печі Бухенвальда, а влучив угадати стати в колону тих, кого ешелонами відправляли в інший табір, а саме в Полтаву <...>. Отже, **дякуємо тобі, Божя Мати, наша заступнице...** Ми живі» (25. 06. 1995). Він дякує Господу й Матері Божій за можливість жити й творити в суверенній Україні: «**Дякую Богові, Божій Матері**, дякую долі, що дали змогу мені дожити до днів свободи, коли я зміг – силою вільного, розкряпаного духу! – наново відредагувати «Собор» і «Тронку», й «Зорю», й «Людину і зброю» (05. 01. 1994).

У щоденнику О. Гончара фіксуємо ФО з компонентами Бог, що вербалізують побажання, застереження, благання, небажання, застереження від чогось: «**Не покарай його, Боже, озлиднінням душі**» (08. 12. 1966); «**Дякую Богові, що дав мені народитися**» (04. 07. 1995), а також цілий ряд синонімічних фразеологізмів зі значенням примирення, пробачення, згоди поступитися, за допомогою яких письменник вербалізує свої моральні орієнтири: «**Та – Бог їм суддя**» (14. 09. 1974). Виявом біблійності є й уживання ФО кара Божя: «**Кара Божя впала на людство у вигляді фізиків-ядерників**» (22. 10. 1981).

Для О. Гончара характерним є найменування Бога й Богоматері за допомогою перифрастичних, зокрема біблійних, назв, що відбивають традицію особливо шанобливого сприйняття Всевишнього в українській лінгвокультурі: *Покровитель Небесний, Сила Небесна, Сила Предвічна, Галілеянин, Покровитель Небесний, Творець світу, Найбільший Будівник, Першотворець, Пресвята Мати* та ін.: «**Сило небесна, допоможі нам усе перебути, дай міць**» (22. 05. 1971); «**Думаю про близьких, про рідних людей. Поможі їм, Сило Предвічна...**» (20.01. 1981); «**Чисте й щире моє почуття вдячності Покровителеві Небесному й Пречистій Богоматері, заступниці запорізького війська...**» (09. 08. 1991); «**Пресвята Мати, Заступнице України, благаєм твоєї ласки!..**» (28. 08. 1993) та ін. Подекуди звертання до Бога мають алюзійний зв'язок зі звертанням Сина Божого до Всевишнього: «**Господи, дай мені сили, щоб міг змиритися з тим, що я не можу змінити**» (01. 04. 1973).

Доволі часто роздуми письменника про Бога стають афоризмами: «**Де любов – там і Бог. Де її нема – там морок, обман, фальш**» (12. 04. 1968); «**Де любов – там і Бог. Де її нема – там морок, обман, фальш**» (12. 04. 1968), «**Не в силі Бог, а в правді**» (21. 08. 1978) та ін.

Оскільки в розкритті мовної особистості письменника щоденник посідає одне з провідних місць, вважаємо перспективним більш детальне дослідження засобів мовного вираження біблійності в діаріюші О. Гончара.

Література

1. Скаб М. Вплив Біблії на українську мову: обшир, аспекти та основні проблеми їх вивчення. *Наук. вісн. Чернів. нац. ун-ту ім. Юрія Федьковича*: зб. наук. пр. Наук. ред. Б. І. Бунчук. Чернівці: Чернів. нац. ун-т, 2016. Вип. 772: Романо-слов'янський дискурс, 2016. С. 13–20.

УДК 81' 255:004

Голоборода Тетяна Павлівна

*Львів, Львівський державний університет безпеки життєдіяльності
Наук. кер.: к. філол. н., доц. О.С. Пальчевська*

ОСОБЛИВОСТІ ВІДТВОРЕННЯ ПЕРЕКЛАДАЦЬКИХ ТРАНСФОРМАЦІЙ В АУДІОВІЗУАЛЬНИХ ТВОРАХ УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ (НА ПРИКЛАДІ ТЕЛЕВІЗІЙНОГО СЕРІАЛУ «КІСТКИ»)

У сучасному перекладознавстві дедалі більшої актуальності набуває потреба наукового опрацювання типології перекладів. Вона пов'язана передусім із необхідністю визначення зв'язків та відмінностей, які існують між різними видами перекладу, а також зі специфікою кожного з них. Проблема перекладацьких трансформацій як проблема теорії та практики перекладу викликає великий інтерес з боку як вітчизняних, так і зарубіжних вчених, та набуває все більшої важливості. Серед них такі відомі лінгвісти, як В. Алімов, І. Арнольд, Л. Бархударов, В. Гак, М. Гарбовський, Л. Дмитрієва, В. Комісаров, І. Корунець, С. Кунцевич, Л. Латишев, Є. Максимов, А. Мамрак, С. Мартинкевич, Я. Рецкер, А. Семенов, О. Селіванова, Г. Сидорук, Н. Смирнова, А. Федоров та багато інших українських та закордонних вчених.

Актуальність дослідження зумовлена необхідністю комплексного аналізу перекладацьких трансформацій у контексті адекватності перекладу вузьковживаної англійської термінології українською мовою в серіалі «Кістки».

За визначенням, поданим у лінгвістичній енциклопедії О. О. Селіванової, трансформація – основа більшості прийомів перекладу, яка полягає в зміні формальних (лексичні або граматичні трансформації) або семантичних (семантичні трансформації) компонентів вихідного тексту при збереженні інформації, призначеної для передачі [2, 536]. На наше переконання, перекладацькі трансформації найвлучніше, за формальними ознаками, охарактеризував та класифікував Л.С. Бархударов: перестановка, додавання, заміна та опущення. Але разом з цим вчений зазначає, що такий розподіл в певній мірі є приблизним і умовним. [1, 235]

Перестановка як вид перекладацької трансформації – це зміна розташування (порядку дотримання) мовних елементів в тексті перекладу в порівнянні з текстом оригіналу. Елементами, що можуть піддаватися перестановці, зазвичай є слова, словосполучення, частини складної